

Timmie, een stoute kleuter? Een zorgcoördinator aan het woord

Lief Nauwelaerts, voormalig opleidingsverantwoordelijke bananaba zorg en remediërend leren, KHMechelen

Deze tekst verscheen in het eerste nummer van het tijdschrift Zorgbreed, eerste jaargang 2003-2004, Garant-uitgevers.

In dit artikel vertelt een zorgcoördinator in een autonome kleuterschool over haar groeiproces bij het begeleiden van Timmie, een kleuter met een gecamoufleerd laag zelfbeeld. Ook het coachen van de pas afgestudeerde klasjuf van Timmie blijkt voor haar een groeiproces te zijn met vallen en opstaan.

Met dank aan 'Mieke', die liever in de anonimiteit wil blijven, maar toch haar ervaring wou delen met de lezers.

Ik herinner me dat Timmie op het eerste gezicht op mij de indruk maakte van een gezonde, betrokken en energieke vijfjarige, die hield van uitdagingen. Hij maakte op mij ook een heel open indruk, en had een heldere, open, zachte blik.

De kleuterjuf typeerde Timmie eerder als een stoute kleuter. Hij maakte zomaar dingen stuk in de klas, schopte herrie op de trap en in de gang, hij kwam bijna nooit tot echt opbouwend spel en weigerde de moet-opdrachtjes uit te voeren of gooide er met zijn pet naar.

Na een aantal observaties in de klas moest ik vooral rond die "openheid" mijn mening volledig herzien: ik had zelden een vijfjarige ontmoet die zo weinig contact had met zijn eigen gevoelens. Het viel me op dat hij zijn eigen behoeften systematisch aan de kant schoof, maar daardoor ook regelmatig afhaakte en begon te "vlinderen" of ineens diep in de put kon zitten.

Halverwege het eerste trimester bleek dat Timmie een maagzweer had en van de dokter een streng dieet moest volgen en medicatie moest innemen. Timmie maakte zich hierbij een tijd echt zorgen, want er zat een beestje in zijn buik, en misschien moest hij wel naar de kliniek.

Timmie werd voor mij een kleuter met een 'gecamoufleerd' laag zelfbeeld.

• Wat vooraf ging

Vorig schooljaar ging Timmie naar een andere kleuterschool. Dit kwam omdat zijn tante daar vlakbij woonde, en ze hem 's morgens en 's avonds kon brengen en ophalen zodat de ouders meer tijd hadden voor het baby-zusje. Ilke is namelijk motorisch gehandicapt.

Volgens zijn moeder voelde Timmie zich op die school niet goed in zijn vel, omdat het merendeel van die kleuters Franstalig was, en hij hen niet kon begrijpen. Ze maakte zich hierover zorgen en had het gevoel dat Timmie het voorbije schooljaar meer afgeleerd had dan bijgeleerd. Daarom verkoos ze een andere school, en vroeg of wij, klasjuf én zorgjuf, Timmie goed in de gaten wilden houden om mogelijke problemen tijdig te signaleren?

Half september signaleert Lesley, Timmies klasjuf, dat ze zich inderdaad zorgen maakt over hem: hij komt nauwelijks tot echt spel,

zoekt weinig contact met andere kleuters, gooit de hele klas overhoop, scheurt boeken stuk, gaat niet in op een aanbod van de juf, weigert "alle opdrachten aan tafel" uit te voeren.

Juf Lesley merkt ook op dat hij fijnmotorisch erg zwak staat en vraagt zich af of hij qua algemeen ontwikkelingsniveau aansluiting vindt bij de rest van de groep. Zijn werkhouding is ook niet al te best: hij springt van de hak op de tak, kan niet blijven zitten, onderbreekt vaak in de kring,...

Juf Lesley, pas afgestudeerd van vorig schooljaar, heeft het niet onder de markt met haar kleuterklasje : Er zijn, naast Timmie nog drie anderstalige nieuwkomers : een Irakees meisje en twee Turkse jongetjes. En dan heb je nog Dieter, een kleuter met ernstige gedragsproblemen en een problematische thuissituatie. Enkele jongetjes, waaronder Timmie, laten zich door hem op sleeptouw nemen.

Na de herfstvakantie wordt Dieter, na grondig overleg via CLB, naar een type 3-school¹ doorverwezen. Deze beslissing is voor Lesley én voor de klasgroep een grote verademing. De moeilijkheden hebben ondertussen heel wat energie van haar opgeslorpt...Haar aanvankelijk enthousiasme heeft reeds een ernstige knauw gekregen. Voor het eerst zie ik haar leeg en gedemotiveerd voor de klas staan vlak voor de herfstvakantie.

Lesley heeft dus het gevoel dat ze pas na de herfstvakantie echt met groepsvorming kan starten.

• Eerste overleg en gesprek met de ouders

Na het multi-disciplinair overleg (MDO)² besluiten we dat Lesley een gesprek zal aanvragen met Timmies ouders.

Zowel Ivo, de CLB-medewerker, als ikzelf, zullen bij dit gesprek aanwezig zijn.

Lesley zal trachten hen aan de hand van concrete voorvalletjes in de klas duidelijk te maken dat ze zich zorgen maakt over Timmie. We hopen dat de ouders ons de toestemming zullen geven om de vorige school te contacteren én om ontwikkelingsschalen af te nemen door de CLB-medewerker Ivo, zodat we op korte tijd meer zicht krijgen op Timmies ontwikkelingsniveau.

Moeder, die alleen komt opdagen, is tijdens dit gesprek zeer geëmotioneerd, maar staat helemaal niet open voor gesprek. Ze geeft de indruk dat ze de gedragsproblemen die Timmie in de klas vertoont, thuis niet herkent. Ze benadrukt dat Timmie zeer begaan is met zijn zusje, en helemaal niet lastig is.

Het contact met de vorige school wordt toegestaan, alsook de afname van de testen.

Helemaal op het einde van het gesprek verontschuldigt mama zich een beetje beschaamd omdat ze zo geëmotioneerd reageerde. Ze legt uit dat ze binnenkort wordt opgenomen voor een kleine operatie en dat ze het daarmee moeilijk heeft omdat Timmie, maar vooral Ilke (!) een tijd zullen aangewezen zijn op papa en op haar schoonmoeder.

Wij zitten met een verveeld gevoel in onze maag. Hadden we dit aan het

¹ Type 3-school is een school voor buitengewoon onderwijs voor kinderen met gedragsproblemen, in Nederland een ZMOK-school genaamd.

² Mdo = een multi-disciplinair overleg dat op regelmatige basis doorgaat, op initiatief van de klasleraar. Andere partners van dit overleg zijn de zorgcoördinator, de CLB-medewerker, de directeur en ev. leraar bewegingsopvoeding of andere betrokken leraars.

begin van het gesprek geweten, dan hadden we het vast heel anders aangepakt...We vragen ons na dit gesprek af of mama de situatie wel aankan, en of ze kan terugvallen op emotionele steun in haar onmiddellijke omgeving. Ook voor Timmie zal de operatie en het verblijf van zijn moeder in het ziekenhuis de zoveelste verandering zijn op korte termijn, na de wissel van school, en het verdwijnen van zijn vriend Dieter uit de klasgroep...

We besluiten in onderling overleg om de afname van de ontwikkelingsschalen nog even uit te stellen, om Timmie op dit moment niet nog eens extra te belasten. Juf Lesley staat

achter deze beslissing, maar vindt het wel erg jammer. Ze heeft helemaal geen goed gevoel na het gesprek met moeder.

Contacten met het CLB van de vorige school en de directie leveren geen nieuwe informatie op: zij hadden Timmie inderdaad niet expliciet gevolgd het voorbije schooljaar...

Een week later meldt moeder via een kort briefje dat Timmie last heeft van een maagzweer, met de vraag om 's middags medicatie toe te dienen.

• Wat leerde ik uit eigen observaties?

Tijdens een eerste klasobservatie begin oktober zag ik Timmie op z'n eentje in de weer met een personenweegschaal. Basma, het nieuwe Irakese meisje, zit toe te kijken. Timmie probeert de hele tijd mijn aandacht voor zich te winnen en vraagt me telkens weer op de weegschaal te gaan staan en dan af te lezen hoeveel ik weeg. Telkens en telkens opnieuw.

Ik probeer Basma bij het spel te betrekken maar die kijkt het liefst gewoon toe. Een paar meisjes komen er bij staan en stellen Timmie een paar vragen maar hij negeert ze.

Ook op het voorstel om voorwerpen uit de klas te wegen en te vergelijken, gaat hij niet of nauwelijks in.

In mijn gesprek hierover met juf Lesley vertelt ze dat ze Timmie nog nauwelijks tot echt spel heeft kunnen overhalen: hij verplaatst dingen, haalt kasten en bakken leeg zonder er echt constructief mee aan de slag te gaan, vlindert veel, maar ja... inderdaad, hij lijkt gefascineerd door de weegschaal en nog meer door de dokterstas in de poppenkamer.

Op dat moment proberen we dit te begrijpen en te kaderen vanuit de problemen met het zusje. We zoeken naar mogelijke activiteiten die aansluiten bij Timmies interesse.

Na de herfstvakantie plant Lesley een bezoekje met de klas aan het naburige ziekenhuis en wordt dit thema verder uitgewerkt!

Tijdens een tweede klasobservatie van vrij spel, begin november, na het gesprek met moeder, zie ik Timmie op een bank in de zithoek grote houten blokken netjes naast elkaar leggen: hij bouwt een 'huis', of nee 'een appartement', of nee 'een ziekenhuis'.

Aan het andere eind van de bank bouwt Kirsten met dezelfde blokken, zonder al te veel animo. Ik stel voor om eventueel samen het ziekenhuis te maken, want een ziekenhuis is meestal groot en daar heb je veel blokken voor nodig. Kirsten reageert enthousiast en Timmie geeft haar met een kort hoofdknikje de toestemming om mee te spelen. Zelf gaat hij rustig door met het naast elkaar leggen van de blokken, terwijl Kirsten in de hoogte begint te bouwen. Timmie lijkt dit na een tijdje een goed idee te vinden en helpt Kirsten met haar toren. Ik voel hem steeds enthousiaster en energiever worden. Hij begint luidop te overleggen met Kirsten en stelt na

een tijd voor om een zijblok te bouwen op een bank die er dwars tegenaan staat, met een kleine opening tussen beide blokken.

Timmie probeert de bank te verplaatsen en de blokken in twee richtingen te leggen. Hij gaat rond, op zoek naar wat hij nog zou kunnen gebruiken om de afstand tussen de twee blokken te overbruggen.

Als hij terugkomt, hebben Victor en Matthias, twee haantjes de voorste van de klas, zijn plek bij de toren ingenomen. Kirsten zegt hen dat ze in de weg staan. Timmie probeert in z'n eentje de spleet te overbruggen, terwijl Victor de toren zonder vragen begint af te breken en zegt: "Kijk, je moet dat zo doen."

Kirsten maakt zich boos, maar Timmie kijkt alleen maar toe en reageert nauwelijks.

Het is opruimtijd en ik vraag of ze het ziekenhuis graag laten staan. Timmie antwoordt niet, maar begint gewoon met zijn arm de blokken van de bank op de grond te veegen, zonder hierover ook maar één woord te wisselen met Kirsten.

In mijn gesprek hierover met juf Lesley lijkt het me alsof Lesley vooral bevestiging wil zoeken van het feit dat Timmie moeilijk doet en geen contact wil met de andere kinderen. Ze lijkt me minder toegankelijk voor mijn poging om het positieve in de verf te zetten.

Het geplande bezoek aan het ziekenhuis kan om een praktische reden niet doorgaan, en ze laat zich ontvallen dat het misschien toch niet zo goed is voor Timmie om zich alsmaar te fixeren op ziektes.

Ik vind het belangrijk om Timmie ook tijdens het spel op de speelplaats te observeren. Toen Dieter er nog was, zag je Timmie vaak in zijn kielzog om allerlei kattedwaad uit te halen :openen van kranen, hele WC-rollen in de toiletten proppen, bommetjes afschieten, lucifers opbranden,

speelgoed uit andere klassen wegpakken...Na Dieters vertrek zag je hem vaak alleen op de speelplaats rondwalen...

Een drietal weken terug, kwam hij me plots vragen of ik Andreas en Kirsten, zijn vrienden had gezien...! De laatste weken was hij op de speelplaats ontzettend begaan met de kleuters die de afspraken 'onder de bomen' negeren, waardoor de bomen ziek kunnen worden en dood kunnen gaan. Hij hield de wacht, vaak alleen, soms met anderen en kwam elke overtreding aan een juf melden, duidelijk met zijn handen in het haar, omdat hij alleen de controle niet meester was.

Inmiddels ben ik begonnen met een groepje vijfjarige kleuters die nood hebben aan meer zelfsturing, ons zogenaamde denkgroepje. Vanzelfsprekend hoort Timmie daar ook bij. Ik leg het groepje een concreet probleem voor en samen zoeken we naar een goede oplossing en bouwen we een scenario uit.

Het valt me op hoe Timmie houdt van 'mentale doordenkertjes'. Hij denkt snel en creatief en handelt het liefst zonder er al te veel woorden aan vuil te maken. Ook dan is hij plots levendig, energiek en dadelijk bereid om anderen bij het uitvoeren van hun oplossingen te ondersteunen of om bij de uitvoering van zijn persoonlijk plan de leiding te nemen.

Samenwerken in kleine groep lukt dus wel, zelfs beter dan bij het uitvoeren van de *Sherborne*³-oefeningen per twee. Of is het het intense lichamelijke contact dat daarbij voor hem moeilijk valt? Ik

³ Bewegingspedagogiek van Sherborne : kinderen in hun leerervaringen stimuleren via een sterker zelfbesef, een beter contact met anderen en een duidelijker voorstelling van de eigen plaats in de omringende wereld. Kleuters leren naar hun eigen lichaam luisteren en hun kracht en energie op een gecontroleerde en empathische wijze naar buiten te richten.

vraag het hem, maar hij haalt zijn schouders op en zegt "ik weet niet".

Elke dinsdagvoormiddag, tijdens het laatste uur, wordt de klas van Timmie in twee gesplitst, waarbij ik de minder taalvaardige kleuters neem. Lesley kan dan de andere groep een taalactiviteit of verhaal op hun niveau aanbieden. Ze koos ervoor om Timmie in de zwakkere groep te zetten, zodat hij zich eens "de sterkere", "de betere" zou kunnen voelen. Volgens haar zou dit niveau ook beter aansluiten bij zijn competenties, alhoewel ik dat nu niet onmiddellijk kan beamen.

Timmie werkt in deze groep heel wisselend mee. Hij presteert graag goed, maar als hij een aantal keer het gevoel heeft niet te kunnen scoren, haakt hij af en wacht mokkend de bel af. Bij gezelschapsspelen valt op dat hij helemaal niet tegen zijn verlies kan: hij barst in tranen uit, is ontroostbaar en gaat met z'n hoofd op tafel liggen.

Hij vraagt ook verschillende keren of hij die dag naar "De Bijenkorf" moet, een naschoolse opvangdienst die 's woendags een aantal kinderen om 12u30 op school komt ophalen. Als ik hem vraag of hij blij is dat het die dag maar een halve dag school is en dat hij dus inderdaad 's namiddags naar "De Bijenkorf" kan gaan, haalt hij opnieuw zijn schouders op en zegt "ik weet niet, ja..., da's goed..." en zijn anders vrij open gezichtje krijgt een gesloten uitdrukking.

- **Hoe verloopt het informele overleg met juf Lesley?**

Ik blijf me vragen stellen over wat er aan de hand is met Timmie, maar intussen weet ik dat Timmie mijn hart heeft gestolen.

Anders is het met juf Lesley. Vooral tussen november en februari heeft ze het erg moeilijk met Timmie: als ze er met Ivo of met mezelf over spreekt, is het uitsluitend negatief.

Ook naar de mama toe gaan er op de duur alleen nog negatieve berichtjes mee via zijn boekentas.

Als ik vanuit het werken met Timmie in mijn kleine groep als zorgbegeleider positief over Timmie spreek aan de hand van concrete voorbeelden, vind ik geen toegang bij Lesley. Het lijkt integendeel alleen maar haar negatieve kijk op Timmie te versterken!

Kort na de kerstvakantie neemt mama rechtstreeks contact op met Ivo, van het CLB, met de vraag of Timmie niet van klas kon wisselen. Volgens haar is elk gesprek met juf Lesley negatief en in de boekentas zitten voortdurend slecht gemaakte opdrachten, een kapot gescheurd prentenboek, negatieve berichtjes...

Mama meldt ook dat Timmie niet meer graag naar school komt en vooral 's morgens half huilend uit bed kruipt.

In eerste instantie overlegt Ivo met mij hierover. We vinden beiden een klaswisseling niet opportuun. Timmie had al wat stappen gezet in zijn huidige klas om 'vrienden' te maken...hem nu plots weer uit die vertrouwde omgeving weghalen...

Voor hem moet het wel niet gemakkelijk zijn te voelen dat mama zijn juf mijdt ...

En ... ligt hier geen groeikans voor Lesley om te leren omgaan met kleuters die je iets minder goed liggen... Ivo en ik gaan te rade bij de directeur. Een zorgcoördinator moet niet alles alleen oplossen. De directeur, een vaderlijk figuur, heeft zowel met Lesley als met Timmies mama, elk afzonderlijk, een opbouwend gesprek..

Ik stel voor, als Lesley voelt dat het haar te moeilijk valt nog positief met

Timmie om te gaan, om hem naar de parallelklas te brengen, tot zij zelf minder geïrriteerd is.

Dit is ondertussen een paar keer voorgevallen. In die klas gaat hij gewoonlijk naar de constructiehoek, maar ook daar weigert hij tijdens de opruim zijn blokken terug in de bak te leggen en zit hij tijdens kringmomenten met z'n burens te babbelen of ze vast te pakken of roept hij in de rij, net op die momenten dat iedereen stil is...

Als ik de voorbije weken af en toe naar Timmie's gedrag in de klas informeer, heeft hij volgens Lesley "goeie en slechte" dagen, dus dat klinkt in ieder geval al iets positiever. Er is in ieder geval al terug een positievere ingesteldheid van Lesley uit naar Timmie toe. Het is tof dat we er beiden kunnen over praten.

Ondertussen zijn de ouders bij een bevriend psycholoog te rade gegaan. Uit een intelligentie-onderzoek blijkt dat Timmie een grote discrepantie heeft tussen zijn verbaal IQ (120) en zijn perfoormaal IQ (85). Tevens stelt de psycholoog concentratieproblemen vast.

"Lesley leek me opgelucht bij het horen van deze resultaten. Als Timmie de overgang naar het eerste niet zou halen einde schooljaar, heeft ze hier een bewijsstuk in handen van onderliggende problemen, die niets met haar persoonlijke aanpak in de klas te maken hebben..."

Zeker voelde ze heel de tijd de hete adem van mama in haar nek, die duidelijk laat blijken dat ze het niet zo goed met haar kan vinden. Wat als je aan zo'n ouder moet melden dat er problemen zijn voor de overgang naar de lagere school...?!

• Analyse : Wat is er aan de hand met Timmie?

Moeder en vader zijn bezorgd om Timmie, maar anderzijds staan ze onder te grote emotionele druk omdat het gehandicapte zusje, Ilke, teveel van hun zorgen vraagt. Dit schuldgevoel zet bij moeder ook een domper op haar relatie met de kleuterjuf, bij wie ze alle opmerkingen ervaart als beschuldigingen.

Hoe zou Timmie zich hierbij voelen? Lijdt hij er niet heimelijk onder dat er zo weinig tijd en aandacht overblijft voor hem? Zelf vertelt hij niets over thuis. Op de vraag of hij blij is dat mama nu thuis is, lacht hij blij en knikt, maar hij praat er niet over.

Ook wij durfden tot nu toe mama hierrond niet echt bevragen: voor juf Lesley ligt dit, gezien het moeizame contact, gevoelig en ik behoed me er bewust voor om niet naast Lesley een vertrouwensrelatie met mama uit te bouwen en zo hun onderling contact te bemoeilijken. Ik ben bang dat dit mijn collegialiteit met Lesley in de weg zou kunnen staan...maar misschien is dit maar een zuiver subjectieve angst om me al te zeer te poneren in mijn functie van zorgcoördinator...?

Kleuterjuf Lesley heeft een eerder negatieve kijk op Timmie, wat zeker ook te maken heeft met de houding van mama. De relatie met de moeder is gelukkig al een beetje in positieve zin aan het evolueren. En Lesley blijkt zich ook al wat minder te fixeren op de storende gedragingen van Timmie.

Timmie zelf voelt de "vijandige" houding van zijn juf goed aan. Toch goed dat hij dit kon uiten bij zijn mama.

De andere kleuters zoeken wel toenadering, maar hij reageert er nauwelijks op, noch op positieve, noch op negatieve toenaderingen.

Timmie toont zich hierbij weinig weerbaar.

Wel liet hij zich op sleeptouw nemen door Dieter om samen "kattekwaad" uit te halen.

Stilaan begint hij zelf van "vrienden" te spreken en lijkt hij zich meer en meer open te stellen en verbonden te voelen met klasgenootjes. En, als hij iets voor anderen doet – en dat doet hij graag en goed – toont hij vertrouwen in de ander, getuigt hij van creativiteit en doorzettingsvermogen.

De schoolse wereld

Timmie geniet in de klas vooral in de bouwhoek, de zandbak, het klimrek, de leeshoek en de poppenkamer. Hij speelt ook graag met klein constructiemateriaal.

Hij is taalvaardig, lijkt goed inzake probleemoplossend denken, en heeft een opvallende interesse voor natuur en gedragingen van dieren. Op de speelplaats liep hij de eerste weken alleen en verloren rond, nu zoekt hij klasgenoten op, en probeert de afspraken rond de bomen te bewaken...Ook hier vergroot stilaan zijn verbondenheid met het grotere geheel.

Hij houdt totaal niet van beeldend werken en weigert aanvankelijk elke deelname, hoe miniem ook.

Nu komt hij al af en toe spontaan mee vingerverven en kleien, waarbij hij vaak begint te kliederen van jewelste en totaal niet bezig is met vormgeving. Aan opruimen heeft hij een hekel, hij weigert vaak gewoon en moet dan de volgende dag starten met een opruimmoment.

Maar ... hij vliindert al iets minder dan begin schooljaar en heeft z'n grote afkeer voor 'werkjes aan een tafel' al een beetje overwonnen.

Gesloten opdrachten, van welke aard ook, roepen bij hem snel weerstand op. Zelf fouten maken blijft voor hem heel moeilijk te verteren. Als een opdracht niet vanzelf loopt of er gewoon al op het eerste gezicht te moeilijk uit ziet, of als hij het gevoel heeft dat hij zichzelf moet bewijzen,

haakt hij resoluut af of weigert er aan te beginnen. Volgens mij presteert hij op papier vaak onder zijn niveau om zichzelf bij wijze van spreken onverwachte én moeilijk te verwerken teleurstellingen te besparen.

Competenties

Timmie is opvallend taalvaardig. Hij weet veel over dieren en toont veel belangstelling voor fysische processen, experimenten met evenwicht, zwaartekracht...

Hij kan logische redeneringen opbouwen en geniet daar duidelijk van.

Leg hem een concreet probleem voor en hij begint spontaan gegevens en reeds opgedane kennis aan elkaar te linken.

Beeldend werken is zijn sterkste kant niet en potlood en papier mijdt hij liefst van al.

Besluit

Dit brengt me tot het formuleren van de **kerngedachte** hoe hij zichzelf en de zaken rond zich beleeft.

Voor mij is duidelijk dat Timmie heel moeilijk contact kan leggen met zichzelf, met zijn eigen verlangens en behoeften, want hij vindt ze niet de moeite waard om op in te gaan. Hij kan moeilijk overweg met positieve aandacht, lokt gemakkelijk negatieve aandacht uit.

Ik heb vaak de indruk dat Timmie **zichzelf niet echt de moeite waard vindt om bij stil te staan, dat hij dikwijls twijfelt aan zijn eigen kunnen en alles doet om dat negatieve zelfbeeld dan ook waar te maken en door zijn omgeving te laten bevestigen.**

Hierbij vermoed ik dat dit veel te maken heeft met zijn negatieve ervaringen in de vorige school, maar ook met zijn gehandicapte zusje. De ouders hebben minder aandacht voor hem, en hij voelt zich hierdoor als van geen tel. Die gedachte wint hoe langer hoe meer veld, en niemand helpt hem om ze te uiten.

Hierdoor vervreemdt hij, hoe jong ook, van zichzelf.

• Hulpvragen

Ik verwoord enkele vragen die volgens mij uitgaan van Timmie :

- geef me de kans om vele ervaringen te delen met andere kleuters, om me nog meer verbonden te kunnen voelen
- geef me de kans om positieve aandacht ongemerkt fijn te leren vinden
- geef me de kans om gevoelens bij anderen en bij mezelf te herkennen en te benoemen
- geef me de kans om positieve en negatieve gedachten te uiten
- geef me de kans om mezelf als kundig te ervaren : leer me bijvoorbeeld een op het eerste gezicht moeilijke opdracht op te splitsen in deelopdrachtjes. Zo kan mijn faalangst verminderen door het opdoen van kleine succeservaringen.

• Interventies

Daar ik de kans heb om met Timmie in een kleine groep te werken, wil ik zelf een aantal interventies op touw zetten. Gaandeweg zal ik Lesley hierin betrekken, in de hoop dat we hierin afstemming kunnen vinden op mekaar.

Als zorgcoördinator werk ik bij de vijfjarigen met een poezengroepje. Dit is de naam die de kleuters zelf hebben bedacht. Omdat ik met de Axenroos⁴ werk, kennen ze de poes als dier bij uitstek om het genieten uit te beelden. In dat groepje wil ik bij Timmie vooral begeleiden rond de eerste vier hulpvragen.

1. Mijn eerste interventie wordt : *Samen met Timmie een eenvoudige maquette maken van 'De Bijenkorf' en er daarna met de kleuters van "de poezengroep" met duplo-poppetjes in spelen.*

Als vertrekpunt gebruik ik een sterke kant van Timmie: zijn voorkeur om driedimensioneel te bouwen. Vorige week reageerde hij erg verwonderd toen de andere kleuters uit de poezengroep belangstelling toonden voor het feit dat hij 's woensdagsnamiddag naar 'De Bijenkorf' ging. Ze vroegen zich af wat ze zich daar bij moesten voorstellen. Ik had Timmie gevraagd of hij 'De Bijenkorf' kon tekenen en met mijn hulp zou hij hij dat wel zien zitten.

Omdat ik wist dat hij niet graag op een blad werkte in de klas, wou ik vertrekken van een doos.

Ik had een hele grote, platte kartonnen doos gevonden, die ik samen met Timmie de trap opdraag naar boven. Onderweg vraag ik hem of hij zin heeft om samen met mij in de doos 'De Bijenkorf' na te maken. Ik heb nog losse stukken karton mee, twee scherpe messen, crèpe-tape en een grote doos pastelkrijtjes. Timmie reageert eerst blij en verbaasd dat ik mijn belofte van vorige week tijdens de knuffelgroep na kom.

Met wat verbale ondersteuning neemt hij ijverig de leiding, trekt lijnen tussen de verschillende kamers, tekent de trap, de gangen en de toiletten en vraagt me vriendelijk of ik al stukken wil inkleuren, maar alleen met mooie kleuren, die wij allebei goed vinden. Hij lijkt tevreden van het resultaat en is blij dat ik het ook leuk vind.

Als de andere kleuters van de poezengroep het de volgende dag ook nog leuk vinden om er met duplo-poppetjes in te spelen (baby's die ziek zijn, eentje die uit bed valt,

⁴ Axenroos - voor meer informatie over deze methode: relatiestudio@pandora.be

een papa die veel te laat komt..., kan je de verbazing over zoveel positieve en leuke reacties op zijn werk aflezen...Het doet hem duidelijk deugd.

Ik zelf ben erg blij te zien dat hij die positieve aandacht kan accepteren...

2. Bedoeling van mijn tweede interventie:

Vertellen van prentenboeken in "de poezengroep", als aanzet om nadien persoonlijke ervaringen uit te wisselen.

In een tweede interventie wil ik Timmie betrekken in het uiten van positieve en negatieve gedachten en gevoelens. Hiervoor wil ik twee eenvoudige prentenboeken gebruiken: *"Gaat het goed, Ukki"* en *"Waar houd je van, Ukki"* van Claudia Bielinsky (uitgeverij Casterman)

Ze gaan over een klein zwart-wit hondje dat in het ene boek opsomt wat hij allemaal leuk of niet leuk vindt en aantoon dat alles vaak een positieve en een negatieve kant heeft. Bijv. spelen op de mat met de auto's is leuk, maar alles in je eentje moeten opruimen niet.

In het andere boek benoemt het hondje op de linkerbladzijde een verlangen of fysieke behoefte, op de rechterbladzijde zie je hoe hij daar op één of andere manier aan tegemoet komt en dus goed voor zichzelf zorgt.

We tekenen daarna op één groot vel in twee kleuren wat wij wel of niet leuk vinden en wisselen zo die ervaringen uit (overeenkomsten en verschillen maar wel prettig om van elkaar te horen). We praten rond verlangens en fysieke behoeften en hoe we daar voor onszelf mee omgaan...

Een voorbeeld uit het boekje:

Ik heb dorst.

Dat is beter.

En dan gebeurt het. Naar aanleiding van die boekjes vertelt Timmie half huilend dat hij 's woendags zo lang moet wachten voor hij eindelijk in 'De Bijenkorf' kan eten 's middags.

Dit is blijkbaar voor hem een reuzestap, want als ik met hem naar oplossingen wil zoeken, trekt hij zich helemaal terug en steekt hij *opnieuw* al zijn energie in het onderdrukken van zijn behoeften. Oplossingen hoeven opeens niet meer, hij kan wel wachten...

Bij zijn eigenste zelf komen, het is blijkbaar heel erg vreemd en onwennig...

Ik zorg er voor dat Timmie samen met een kleuterjuf en een drietal kleuters die 's woendags even nablijven om te gaan zwemmen, eerst z'n boterhammen opeet alvorens het busje van 'De Bijenkorf' hem komt ophalen. Hij lijkt nog niet echt gelukkig en wanneer ik daar op blijf doorvragen, is hij ongerust dat de mensen van 'De Bijenkorf' hem op die manier wel eens zouden kunnen vergeten...

Hoe vaak zou dit kereltje al niet 'gekwetst' zijn in zijn basale behoefte aan veiligheid en geborgenheid?

Ik bedenk er nog drie honden bij, en maak er een rollenspel van.

Eén hond, Blackie, staat helemaal niet stil bij zijn eigen behoeftes en verlangens en vlindert van de ene uitdaging naar de andere. Doordat hij nooit ergens dieper op in gaat, komt hij zelden tot voldoening en versterking van zijn zelfwaardegevoel.

Blackie

De tweede hond, Dummie, bedenkt ofwel onmogelijke, irrealistische plannen ofwel benadert hij elk voorstel van de andere honden erg negatief, zodat er ook niets opbouwends gebeurt.

Dummie

De derde, Scoubidou, twijfelt voortdurend tussen verschillende keuzes en past telkens zijn mening aan aan uitspraken van de anderen

zodat hij op de duur niet meer weet wat te kiezen.

Scoubidou

De vierde hond, Ukki uit de prentenboeken, zoekt samen met de kleuters naar haalbare en liefst leuk uitvoerbare alternatieven

Timmie gaat gretig in op dit rollenspel en kan zich in de rol van "helper van Ukki" heel goed vinden.

Als ik even voorzichtig de link probeer te maken naar de klasrealiteit blijkt dit alsnog een te grote stap te zijn. Ik zal dit in minieme tussenstapjes moeten opbouwen, maar een positieve basis is al aanwezig.

Toen ik onlangs Lesley haar klas een ochtend overnam, heb ik de vier honden met hun specifieke eigenschappen in de klas geïntroduceerd zodat de kleuters daar vrij mee aan de slag konden... Lesley vertelde me dat ze de dagen nadien wel "mee speelden" in de klas, maar Timmie had ze er niet echt mee bezig gezien.

3.

Als derde en vierde interventie hoop ik, door verder te werken met de Axenroos en met de Bewegingspedagogiek van Sherborne, aan Timmie de kans te geven om te experimenteren hoe hij in deze groep een eigen plek kan innemen en zich op een correcte manier kan handhaven.

Sherborne-oefeningen tijdens de wekelijkse groepsactiviteit met een klein groepje, waaronder Timmie

Vooraf voor Timmie las ik oefeningen in om "in je eigen fysieke kracht te durven gaan staan" en zo weerstand te bieden aan een tegenspeler of aan de groep.

Ook individuele verkennende oefeningen naar de bewegingsmogelijkheden van je eigen lichaam en het erkennen en benoemen van de fysieke gewaarwordingen daarbij, vind ik voor hem heel belangrijk naast ontspanningsoefeningen.

Op die manier probeer ik hem meer in voeling te brengen met zichzelf, te focussen op eigen lichaamsgevoelens en opkomende gevoelens in contact met zichzelf en met anderen.

Tijdens groepsoefeningen kan hij ook aan den lijve "de kracht van een groep" ervaren en "het erbij mogen horen", in de hoop dat hierdoor zijn verlangen en geloof in de sterkte van 'verbondenheid' kan toenemen.

Op zich is hij voor dit laatste zeker niet ongevoelig, gezien zijn grote behulpzaamheid naar anderen toe...

Werken met de axenroos

Sinds enkele weken introduceer ik in de poezengroep in duo's de diersymbolen van de axenroos: leeuw/kameel, bever/poes, havik/steenbok, pauw/wasbeer en uil/schildpad, aan de hand van

symboolkaartjes, oefeningetjes uit Sherborne en kleine rollenspelletjes.

Timmie neemt daar enthousiast aan deel en staat heel sterk open voor de karakteristieke eigenschappen van elk dier, zowel qua uiterlijk (waar hij met zijn dierenkennis grote indruk maakt op de andere kleuters) als qua gedragskenmerken.

Als hij aan de beurt is om het afsluitmoment van de poezengroep te bepalen, kiest hij steevast voor een spelletje rond "de steenbok" die weerstaat, die zich krachtig durft te plaatsen t.o.v. de andere dieren!

Geïnteresseerde leerkrachten, ook Lesley, hebben de informatie rond het toepassen van de axenroos, die ik hen bezorgde, met dank aanvaard.

Mijn ervaringen rond dit begeleidingsproces

- Ik voel Timmie stilaan openbloeien vanuit een groeiend gevoel aan veiligheid binnen onze schoolaanpak. Langzaam maar zeker zoekt hij vanuit een poezengroep, de berengroep en geleidelijk ook in de klasgroep (goede en slechte momenten volgens Lesley).
- Ik hoop dat hij door mijn interventies geleidelijk het belang zal aanvoelen van het uiten van zijn gedachten en gevoelens zodat we er daadwerkelijk met ondersteuning van anderen kunnen op inspelen. Gezien de complexe thuissituatie met de zorgen rond het jongere zusje, was het voor hem alles behalve gemakkelijk om op een correcte manier zijn deel van de aandacht op te vragen.
- Op zich verdiep ik me graag in een kleuter die het 'moeilijk' heeft, maar het blijft steeds aftasten, bijsturen en vooral ook openlijk geloven in de groei

van dat kind en dus durven afwachten, laten rijpen zonder al te hard- ook al is het nog zo goed bedoeld- aan z'n vel te zitten...

- De relatie tussen juf Lesley en Timmie is positief geëvolueerd en ook in het contact tussen Lesley en mama zit er een gunstige evolutie. Alleen wijt ik dit meer aan een gelukkig toeval dan aan ondersteunende interventies van mijn kant uit... Op dat terrein voel ik me in ieder geval nog ontzettend onzeker en onkundig... Het moeilijkste lijkt me om mijn eigen geloof in de groei-kracht van Timmie over te dragen op een collega die het daar behoorlijk lastig mee heeft.
- Ik denk trouwens dat het voor Timmie verwarrend en heel onveilig moet zijn geweest om te merken dat mama en juf niet met elkaar kunnen opschieten...
- Er 'echt' zijn voor Timmie, hem waarderen in kleine dingen en luisteren en daadwerkelijk ingaan op zijn vaak heel verdoken vragen en zorgen -iets wat hem aanvankelijk blijkbaar enorm verbaasde- heeft volgens mij de weg geopend om terug bij zijn eigen kern te komen, zijn kracht, maar ook zijn noden en behoeften en dan vooral zijn geschonden behoefte aan veiligheid en geborgenheid.

Bibliografie

Bielinsky Claudia, *Gaat het goed, Ukki en "Waar houd je van, Ukki?"*, Casterman

Cabooter Wiel, *driejarige deeltijdse opleiding creatief therapeut*, Balans. Centrum voor agogische vorming en begeleiding, 2001-2004.

Depuydt Anouk, Deklerck Johan, Deboutte Gie (red) *'Verbondenheid' als antwoord op 'de-link-wentie'? Preventie op een nieuw spoor*, Leuven, Acco, 2001

Debue Annie, Els Daemen, Mia De Vleeschhouwer e.a., *Axen in actie: bronnen-en praktijkboek voor sociale vaardigheden in de basisschool*, Leuven, CEGO, 2002

Fournier Miet, Module 6, *Spelbegeleiding bij kleuters met hulpvragen*, VOZO, KHMechelen, 2002

Koning, Luc, Pravoo, Lekkerkerk (Nederland)
-*Pravoo leerlingvolg- en hulpsysteem voor groep 1;2, (3) van bas en sbo*, 1999 en:
-*Eerste hulp bij gedragsproblemen*, 2002

Laevers Ferre (red.), Leuven, CEGO
-*Procesgericht kindvolgsysteem voor kleuters: achtergrond en praktijksuggesties*, 2002
-*Wat ik nodig heb! Interventies voor kleuters met sociaal-emotionele problemen*, 1994.
-*Als ontwikkeling vastloopt. Procesgericht begeleiden van risicokleuters*, 1996.
-*Een ervaringsgerichte strategie voor kleuters met sociaal-emotionele problemen. Van screening tot interventie*, 1993

Nauwelaerts Lief, Module 4, *Kinderen met laag zelfbeeld... en wat nu?*, VOZO, KHMechelen, 2002

G.Stroecken, *Gezocht: pleitbezorgers voor het jonge kind. Wie beschermt zijn affectieve rechten?* Garant Uitgevers